

Asia: VN/28598/2023

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?**

Esitys ehdottaa merkittävää muutosta kansalaistamisprosessiin, jo aiemmin voimaan tulleiden asumisaikaan (10/2024) ja toimeentuloedellytykseen (12/2025) perustuvien muutosten lisäksi. Vantaan kaupungin näkökulmasta yhteiskuntatietoedellytyksen lisääminen kansalaisuuden saamisen ehtona on periaatteessa hyvä asia, ja voi parhaimmillaan vahvistaa henkilön osallisuutta sekä hänen sitoutumistaan suomalaisen yhteiskunnan perusarvoihin. Yhteiskuntatietoedellytys voi myös vahvistaa kansalaisuuden merkitystä yhteiskunnan aktiivisena jäsenyytenä.

Kansalaisuuden hakijalta edellytettäisiin kuitenkin edelleen kielitaidon osoittamista kansalaisuuskokeen ohella. Lisäksi yhteiskuntatietoedellytys on laaja ja vaativa. Kansalaisuuskokeen tulee olla oikeasuhtainen ja huomioida myös haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt. Kansalaisuuskokeessa onnistuminen ei voi olla riippuvainen yksilön koulutustaustasta ja oppimiskyvystä, vaan kokeen tulee mitata arjen, työelämän ja osallisuuden kannalta merkityksellistä yhteiskuntatietoutta ja osaamista.

Yhteiskuntatietoedellytyksen voi saavuttaa myös ylioppilastutkinnon suorittamalla sekä suomen tai ruotsin kielellä suoritettulla korkeakoulututkinnolla. Esitys jättää kuitenkin huomiotta suomen tai ruotsin kielellä suoritettut ammatilliset opinnot. Kaikissa ammatillisissa perustutkinnoissa on pakollisina tutkinnon osina yhteiskunta- ja työelämäosaamiseen liittyviä sisältöjä, mikä puoltaa myös ammatillista tutkintoa riittävän yhteiskuntatietouden edellytyksenä.

On tärkeää huomioida, että varallisuus, oppimisvaikeudet tai muut henkilökohtaiset esteet tai tekijät eivät kohtuuttomasti heikennä hakijan mahdollisuuksia hakea tai saada Suomen kansalaisuutta. Kansalaisuuskoe ei yksin takaa kotoutumisen onnistumista tai mittaa laajasti henkilön kykyä toimia suomalaisessa yhteiskunnassa.

## **Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuskoejärjestelmän ehdotetusta toteutustavasta?**

Vantaan kaupunki kannattaa kansalaisuuskokeen hallinnointivastuun keskittämistä maahanmuuttovirastolle. Maahanmuuttovirasto sopisi kokeen kysymysten laatimisesta yliopiston kanssa. Uudelle tehtävälle on kuitenkin taattava riittävät resurssit, ja varmistettava kohtuulliset käsittelyajat, ettei kokeen toteuttamisesta muodostu pullonkaulaa hakijan näkökulmasta. Uusi tehtävä ei saa myöskään vaikuttaa maahanmuuttoviraston muiden tehtävien käsittelyaikoihin heikentävästi.

Kansalaisuuskokeen sisältö pohjautuisi esityksen mukaisesti vahvasti yhteiskuntaorientaatiokoulutuksissa käsiteltävään materiaaliin. Muutos saattaa lisätä kuntien vastuulla olevien yhteiskuntaorientaatioiden toteuttamisen tai tulevaisuudessa sisällön kertauskurssien tarvetta. Kaikki eivät ole voineet suorittaa yhteiskuntaorientaatiokoulutusta maahantulon alkuvaiheessa, sillä yhteiskuntaorientaatio ei ole tällä hetkellä velvoittavaa muille kuin työnhakija-asiakkaille sekä jatkossa mahdollisesti kansainvälistä suojelua saaville ja heihin rinnastettaville henkilöille. Ulkopuolelle jäävät tällä hetkellä muun muassa työn ja opiskelun perusteella tulleet maahan muuttaneet, ja mahdollisesti myös jatkossa. Jos kokeen materiaali perustuu pitkälti yhteiskuntaorientaatiokoulutuksen sisältöihin, tulee osallistuminen varmistaa kaikille ryhmille ja koulutuksen järjestämisen rahoitus on turvattava.

## **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotettujen muutosten vaikutuksista?**

Aiemmin voimaan tulleiden muutosten sekä kyseisen esityksen yhteisvaikutuksena voidaan olettaa, että kansalaisuuden saaminen vaikeutuu selvästi. Erityisesti nykyisessä suhdannetilanteessa toimeentuloedellytys, jossa henkilö voi turvautua etuuksiin vain kolmen kuukauden ajan viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana on todella haasteellinen. Kansalaisuuskokeesta syntyvä koemaksu kasvattaa myös kansalaistamisprosessin kustannuksia entisestään. Kansalaisuuden saamisen vaikeuttaminen voi heikentää maahanmuuttaneiden sitoutumista uuteen kotimaahansa ja vähentää pitovoimaa.

Perheiden näkökulmasta tilanne on myös haasteellinen: lapset ja nuoret voivat olla Suomessa syntyneitä, mutta jos vanhemmilla ei ole Suomen kansalaisuutta, eivätkä he täytä kansalaistamisen ehtoja, eivät kanssahakijana olevat lapsetkaan voi saada kansalaisuutta, vaan joutuvat odottamaan täysi-ikäistymistä. Myös esityksen vaikutusarviossa asumisajan pidentämisen arvioitiin vaikuttavan lapsiin erityisesti sitä kautta, että lapset saavat kansalaisuuden useimmiten kanssahakijoina yhdessä huoltajansa kanssa. Vuonna 2022 lasten osuus kaikista kansalaistetuista oli noin 28 % ja ryhmä kasvaa. Kansalaisuuden saamisen pitkittyminen voi heikentää erityisesti haavoittuvammassa asemassa olevien lasten ja nuorten yhteiskuntaan kuuluvuuden tunnetta ja pahimmillaan hidastaa kotoutumista.

**Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne.**

Kansalaisuuskokeen laatimista varten perustettavassa työryhmässä tulee olla laaja edustus eri sektoreilta kotoutumisen ja koulutuksen asiantuntijoita, sekä maahanmuuttaneita kokemusasiantuntijoita, jotka pystyvät arvioimaan kokeen todellista toteuttamista ja sisältöä.

Isotalus Birgit  
Vantaan kaupunki/sihteeristö